

ΜΑΡΙΝΟΥ ΦΑΛΙΕΡΟΥ ΠΙΜΑ ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ

(κατά τὸν κώδικα 1549 τῆς Λαυρεντιανῆς Βιβλιοθήκῆς τῆς Φλωρεντίας)

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ἠθικοδιδασκαλικὴ ποιήσις ἐκαλλιεργήθη κατὰ τοὺς τελευταίους βυζαντινοὺς ὡς καὶ κατὰ τοὺς μεταβυζαντινοὺς χρόνους εἰς εὐρυτάτην κλίμακα. Χαρακτηριστικὸν ἔργον τῆς παραγωγῆς ταύτης εἶναι τὸ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Σπανέα λίαν διαδεδομένον διδασκαλικὸν ποίημα, τὸ ὁποῖον ἐμιμήθησαν βραδύτερον καὶ ἄλλοι στιχουργοί, διαμορφωθείσης οὕτω πλουσίας σχετικῆς λογοτεχνικῆς παραδόσεως, καίτοι τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων τούτων, ἔστερημένα οἰασδῆποτε λογοτεχνικῆς ἀξίας, δὲν παρουσιάζουσιν εἰμὴ μόνον φιλολογικὴν καὶ λαογραφικὴν σημασίαν¹.

Τὰ ἠθικοδιδασκαλικά ἔργα τῆς ἐποχῆς ταύτης, καὶ τὰ εἰς ἀρχαῖζουσιν καὶ τὰ εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, περιγράφουσι, κατὰ τρόπον ἀσφαλῆ καὶ πιστότερον ἢ τὰ ἄλλα λογοτεχνικά εἶδη, τὸν πραγματικὸν χαρακτῆρα τῶν Βυζαντινῶν, ἀποκαλύπτοντα τὸν ψυχικόν, κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν κόσμον, ὡς καὶ τὴν εὐρύτεραν περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀγωγῆς ἀντίληψιν αὐτῶν. Ἐναφέρονται δὲ εἰς συμβουλὰς διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς καὶ τὸν πρακτικὸν βίον, εἰς τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας τοῦ λαοῦ, εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ἀτόμου ἔναντι τῶν ἀνωτέρων καὶ εἰς τὰ καθήκοντα ἐν γένει τοῦ καλοῦ πολίτου καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου. Ἐκ παραλλήλου παρέχουσι σημαντικὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἐθίμων τοῦ βυζαντινοῦ καὶ μεταβυζαντινοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ περὶ τῶν παραδόσεων αὐτοῦ.

Μεταξὺ τῶν ποιητῶν, οἵτινες ἔγραψαν ἔργα ἠθικοδιδασκαλικοῦ περιεχομένου, συγκαταλέγεται καὶ ὁ Μαρίνος Φαλιέρος, Κρής στιχουργός, περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ ὁποῖου μέχρι πρό τινος αἱ πληροφορίες ἦσαν λίαν

---

1. Περὶ τῆς ἠθικοδιδασκαλικῆς ποιήσεως καὶ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας βλ. Κ ρ ο υ μ β ά ρ ε ρ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου, Ἀθήναι 1900, τόμ. Γ', σελ. 33 ἐπ., S. K a r a i s k a k i s, Das Lehrgedicht Λόγοι διδασκαλικοὶ τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱὸν von Marcos Depharanas, Λαογραφία, Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἐταιρείας, τόμ. ΙΑ', Θεσσαλονίκη 1934, σελ. 1-66 καὶ τὴν ἐκεῖ ἀναγραφομένην πλουσιωτάτην βιβλιογραφίαν. Βλ. καὶ Γ. Θ. Ζ ώ ρ α, Ἱστορία τοῦ Πτωχολέοντος (ἐξ ἰδιοκτητοῦ ἀνεκδότου παραλλαγῆς), Κρητικά Χρονικά, τόμ. Ζ', Ἡράκλειον 1953, σελ. 267-295.

περιορισμένα. Μόνον κατά τὰ τελευταῖα ἔτη τὸ ἔργον τοῦ συγγραφέως τούτου ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον εὐρυτέρας μελέτης, ἐξεδόθησαν δὲ καὶ στιχουργήματα αὐτοῦ, ἅτινα εἶχον παραμείνει ἄγνωστα ἢ ἀνέκδοτα¹.

Περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Μαρίνου Φαλιέρου διευπλώθησαν διάφοροι γνῶμαι. Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι οὗτος ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη ἐν Κρήτῃ, ὡς συμπεραίνεται ἐκ τοῦ ἰδιάζοντος κρητικῆς ἰδιώματος, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζεται, ἴσως δὲ κατήγετο ἐξ ἀριστοκρατικῆς τινος ἐνετικῆς οἴκου, ἀφοῦ ὁ ἴδιος προσαγορεύεται εἰς τὰ ἔργα του « εὐγενέστατος, ἄρχων, κύριος », « ἀφέντης, μισέρ », « εὐγενέστατος, ἄρχων, μισέρ ». Δὲν ἀποκλείεται δηλ. νὰ ἀνήκεν εἰς μίαν τῶν οἰκογενειῶν ἐκεῖνων, αἵτινες, προερχόμεναι ἐξ Ἰταλίας, ἐγκατεστάθησαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐνετοκρατίας ἐν Κρήτῃ καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον ἐξελληνίσθησαν καὶ ἠσπάσθησαν τὴν ὀρθοδοξίαν.

Περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐποχῆς τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Φαλιέρου οὐδὲν δύναται νὰ λεχθῆ μετὰ βεβαιότητος· πάντως φαίνεται ὅτι ἔζησε τὸν ΙΓ' αἰῶνα². Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν μόρφωσιν αὐτοῦ, προκύπτει ὅτι οὗτος ἐγνώριζε τὴν σύγχρονον, ἴσως δὲ καὶ τὴν παλαιοτέραν ἠθικοδιδασκτικὴν παραγωγὴν, ἀκόμη δὲ καὶ τὰ διάφορα ἐρωτικῆς περιεχομένου ποιήματα τῶν τελευταίων βυζαντινῶν χρόνων, δὲν ἀποκλείεται δὲ νὰ ἐγνώριζε καὶ τὰ ἀνάλογα στιχουργήματα τῆς Ἰταλίας, ἀφοῦ, ὡς φαίνεται πολὺ πιθανόν, ὑποστη-

1. Κυριωτέρα βιβλιογραφία περὶ τὸν Μαρίνον Φαλιέρον: Κ ρ ο υ μ β ά χ ε ρ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, ἐνθ' ἄν., τόμ. Γ', σελ. 72, Ἡ λ. Β ο υ τ ι ε ρ ί δ η, Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, Ἀθήναι 1927, τόμ. Β', σελ. 66-71, J. S c h m i t t, Ποίημα ἀνέκδοτον τοῦ Μαρίνου Φαλιέρου, Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Δ', 1893, σελ. 291-308, A n g e l o S c r i n z i, Poesie inedite di Marino Falieri, Atti del Reale Istituto Veneto di scienze, lettere ed arti, 1899-1900, τόμ. LIX, Parte seconda, σελ. 253-264, K. K (r u m b a c h e r), ἐν Byzantinische Zeitschrift, τόμ. Θ', 1900, σελ. 571-572, V i l. L u n d s t r ö m, Ramenta byzantina, II, Eranos, τόμ. Δ', 1900, σελ. 134-136, Μ. Μ α ν ο ὄ σ α κ α, Ἑλληνικά ποιήματα γιὰ τὴν σταύρωση τοῦ Χριστοῦ. Α'. Ὁ « Θρηῆνος εἰς τὰ πάθη καὶ τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ » τοῦ Μαρίνου Φαλιέρου, Mélanges offerts à Octave et Melpo Merlier, Ἀθήναι 1952, σελ. 3-12, Μ. Μ α π ο υ σ σ α κ α s, La littérature crétoise à l'époque vénitienne, L'Hellénisme Contemporain, Ἀθήναι 1955, σελ. 100 ἐπ., Γ. Θ. Ζ ὄ ρ α, Ἀνέκδοτον ποίημα τοῦ εὐγενεστάτου ἀρχοντος μισέρ Μαρη Φαλιέρου, Ἐπιθεώρησις (Ρώμης), τόμ. Γ', 1940, σελ. 13-30, Τ ο ὺ α ὐ τ ο ὺ, Ποίημα παραινετικὸν Μαρίνου Φαλιέρου, αὐτόθι, τόμ. Γ', 1940, σελ. 149-166, Τ ο ὺ α ὐ τ ο ὺ, Ἱστορία καὶ ὄνειρον τοῦ Φαλιέρου, αὐτόθι, τόμ. Γ', 1940, σελ. 311-320 καὶ 373-385, Τ ο ὺ α ὐ τ ο ὺ, Ὁ ποιητὴς Μ α ρ ῖ ν ο s Φ α λ ι ε ρ ο s, Κρητικά Χρονικά, τόμ. Β', 1948, σελ. 7-46, 213-234 καὶ 416-435.

2. Περὶ τοῦ Φαλιέρου βλ. A n g e l o S c r i n z i, Poesie inedite di Marino Falieri, ἐνθ' ἄν., σελ. 253 ἐπ., Γ. Θ. Ζ ὄ ρ α, Ὁ ποιητὴς Μαρίνος Φαλιέρος, ἐνθ' ἄν., σελ. 8 ἐπ.

ρίζει δὲ καὶ ὁ Βουτιερίδης, ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἰταλικῆς λογοτεχνίας¹.

Ἐπὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μαρίνου Φαλιέρου εἶναι γνωστὰ πέντε στιχογραήματα — σφζόμενα εἰς πολλὰς παραλλαγὰς —, ἧτοι τὸ θρησκευτικὸν περιεχομένου δράμα «Θρηῆνος εἰς τὰ πάθη καὶ τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ»², τὰ ἠθικοδιδασκτικὰ «Λόγοι διδασκτικοὶ» καὶ «Ρίμα παρηγορητικὴ» καὶ τὰ καθαρῶς λυρικά, ἐρωτικῶν δὲ χαρακτῆρος «Ἐρωτικὸν ἐνύπνιον» καὶ «Ἱστορία καὶ ὄνειρο τοῦ Φαλιέρου»³. Κατωτέρω δημοσιεύομεν νέαν παραλλαγὴν τῆς «Ρίμας παρηγορητικῆς».

* *

Τὸ στιχοῦργημα τοῦτο, ἀνῆκον, ὡς ἐλέχθη, εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἠθικοδιδασκτικῶν περιεχομένου ἔργων, παρουσιάζει στενὴν συγγένειαν πρὸς παλαιότερα καὶ σύγχρονα ἀνάλογα ποιήματα. Τὸ περιεχόμενον εἶναι ἀπλοῦν καὶ περιλαμβάνει σειρὰν νοουθεσιῶν περὶ τῆς προσκαίρου ταύτης ζωῆς καὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς⁴.

Ὁ ποιητής, ἀπευθυνόμενος πρὸς προσφιλὲς πρόσωπον⁵, τὸ ὁποῖον ἡ μοῖρα ἐπληξε διὰ τοῦ θανάτου προσφιλῶν συγγενῶν καὶ ἄλλων ἀτυχημάτων, ζητεῖ νὰ παρηγορήσῃ αὐτό, περιγράφων τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἀβέβαιον τῶν ἐγκοσμίων, ὡς καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ καλοῦ χριστιανοῦ νὰ ὑπομένῃ μετὰ καρτερίας καὶ νὰ ὑποτάσσῃται ἀγογγύστως εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅστις, ὡς ὁ μόνος ἐξουσιαστὴς τοῦ σύμπαντος, κυβερνᾷ κατὰ βούλησιν καὶ συμφώνως πρὸς τὰς ἀνεξιχνιάστους Αὐτοῦ βουλὰς τὰ ἀνθρώπινα, παρῆχων καὶ ἀφαιρῶν τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἀγαθὰ.

Παρατηρεῖ ὅτι, ἐάν τις ἀπολέσῃ συγγενεῖς καὶ ὑπάρχοντα, δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίζεται οὔτε νὰ παραπονεῖται κατὰ τοῦ Θεοῦ, διότι ὁ τροχὸς τῆς τύχης εἶναι εὐμετάβλητος. Οὕτως εἶδε πτωχὸν νὰ πλουτήσῃ καὶ πλούσιον νὰ πτωχεύσῃ, ὑγιᾶ νὰ ἀσθενήσῃ καὶ ἀσθενῆ νὰ γίνῃ ὑγιής, σκλάβον νὰ γίνῃ

1. Ἡ λ. Βουτιερίδης, Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, ἔνθ' ἀν., τόμ. Β', σελ. 68.

2. Βλ. ἰδίᾳ Μ. Μανούσακα, Ἑλληνικὰ ποιήματα γιὰ τὴ σταύρωση τοῦ Χριστοῦ. Α'. Ὁ «Θρηῆνος εἰς τὰ πάθη καὶ τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ» τοῦ Μαρίνου Φαλιέρου, ἔνθ' ἀν.

3. Περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν στιχοῦργημάτων τοῦ Φαλιέρου βλ. Γ. Θ. Ζώρα, Ὁ ποιητὴς Μαρίνος Φαλιέρος, ἔνθ' ἀν.

4. Βλ. Γ. Θ. Ζώρα, Ὁ ποιητὴς Μαρίνος Φαλιέρος, ἔνθ' ἀν., σελ. 31. ἐπ. καὶ 416 ἐπ.

5. Μόνον τὸ Φλωρεντιανὸν χειρόγραφον ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ παραλήπτου «ἄρχος Βενεδίκτος Ταπόλης ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ», ἐνῶ αἱ λοιπαὶ παραλλαγὰι οὐδὲν σχετικὸν ἀναγράφουσιν.

ἀφέντης και ἄρχοντα νὰ μεταβληθῆ εἰς δοῦλον, ἀσήμεους νὰ ἀναδειχθῶσι βασιλεῖς και βασιλεῖς νὰ καταστραφῶσιν. Ἡ εὐτυχία και ἡ δυστυχία διαδέχονται ἀλλήλας, κατὰ νόμον ἀπαράβατον, ὡς μαρτυροῦσι πλεῖστα ὄσα παραδείγματα. Διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ ἀποβάλλῃ τὸ θάρρος του, ἀλλὰ τοῦναντίον νὰ ὑφίσταται τὰ πάντα μὲ ὑπομονὴν και καρτερίαν. Τέλος, ὁ θάνατος δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται δυστύχημα, ἀλλὰ λύτρωσις ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια πάθη και ἔνωσις μετὰ τοῦ Πλάστου, ὅστις ἀγαπᾷ και προνοεῖ διὰ τὸν ἄνθρωπον, χάριν τοῦ ὁποίου ἐδημιούργησε τὰ πάντα, ἐπὶ τούτοις δὲ κατῆλθεν εἰς τὴν γῆν και ἔλαβε σάρκα και ὄσπᾳ, σώσας διὰ τῆς θυσίας του τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Φαλιέρος ὁμιλεῖ ἐπίσης περὶ ἁμαρτίας, περὶ πνευματικῆς ζωῆς και ἀτελείας τῶν ἐπιγείων, περὶ χριστιανικοῦ βίου και θανάτου καί, τέλος, παρέχει σειρὰν θρησκευτικοῦ περιεχομένου νουθεσιῶν και παροτρύνει εἰς τὴν προσευχὴν, ὡς τὸ κυριώτερον μέσον σωτηρίας τῆς ψυχῆς¹.

*
* *

Τὸ στιχοῦργημα, τοῦ ὁποίου τὴν ὑπαρξιν εἶχον ἤδη σημειώσῃ ὁ Σμίττ²,

1. Ὡς ἤδη ἐλέχθη, ὁ Μαρίνος Φαλιέρος εἶναι συγγραφεὺς και ἐτέρου διδακτικοῦ περιεχομένου στιχοῦργήματος, τῶν < Λόγων διδακτικῶν >, ὅπερ ὁμως δὲν ἀποτελεῖ πρωτότυπον ἔργον, ἀλλ' ἀπλὴν ἀντιγραφὴν, μὲ τινες μόνον ἐπουσιώδεις παραλλαγὰς, παραλλήλων ἀποσπασμάτων δύο ἐτέρων διδακτικῶν στιχοῦργημάτων, ἧτοι τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον < Λόγοι διδακτικοὶ τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱὸν > ποιήματος τοῦ Δεφαράνα και τοῦ λίαν διαδεδομένου και εἰς εὐρείαν κλίμακα γνωστοῦ ποιήματος τοῦ Σπανέα. Ὁ Φαλιέρος, ἐπαναλαμβάνων σχεδὸν αὐτολεξεῖ τὸν Δεφαράναν, συμβουλεύει ἐν πρώτοις τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν και τὴν πλήρη ὑπακοὴν εἰς τοὺς νόμους τῆς ἐκκλησίας ὡς τὸ κυριώτατον παράγγελμα διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν συνεχείᾳ παροτρύνει εἰς ὑπομονὴν και ταπεινοφροσύνην, προσέτι δὲ εἰς γενναιοψυχίαν και προτότητα, ὑπενθυμίζων ἐκ τοῦ Σπανέα τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Ροβοάμ' ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ στιχοῦργήματος παραλαμβάνει και ἄλλας νουθεσίας περὶ σεβασμοῦ εἰς τοὺς πρεσβυτέρους, περὶ ἀνδραγαθίας εἰς τοὺς πολέμους και περὶ φιλευσπλαγχνίας. Ἐπανερχόμενος εἰς τὸν Δεφαράναν, παρέχει συμβουλὰς κατὰ τῆς ἀπληστίας, τῆς ἀργίας, τῆς λαίμαργίας και τῆς πορνείας, παρατηρῶν ὅτι τὰ ἐλαττώματα ταῦτα γίνονται αἰτία πολλῶν κακῶν, ἀναφέρει δὲ τὰ παραδείγματα τοῦ Ὀλοφέρνηου, τῆς Λουκρητίας και τῆς ἀγνῆς Σωσάννης, διότι < τοῦτα τὰ ξόμπλια φέγγουσιν τοῦ καθενὸς νὰ βλέπῃ — νὰ μὴν τὸν σύρονον οἱ ὄρεξε 'ς ἐκεῖνα, τὰ δὲν πρέπει >. Ἀκολούθως τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ στιχοῦργήματος ἀφιερῶται εἰς τὸν συζυγικὸν βίον, παρεχομένων νουθεσιῶν διὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς συζύγου, διὰ τὴν ἀνατροφὴν και τὴν ἀποκατάστασιν τῶν τέκνων, ἀκόμη δὲ και διὰ τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ἀνδρὸς ἐν περιπτώσει θανάτου τῆς συζύγου και δευτερογαμίας αὐτοῦ. Τέλος ὁ ποιητὴς, περαίνων ἀποτόμως πῶς τὸ ἔργον του, συμβουλεύει τὴν ἐλεημοσύνην, ὡς τὸ ἀσφαλέστερον μέσον πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς μετὰ θάνατον σωτηρίας τῆς ψυχῆς. Βλ. Γ. Θ. Ζώρα, Ὁ ποιητὴς Μαρίνος Φαλιέρος, ἔνθ' ἄν., σελ. 26 - 30.

2. J. S c h m i t t, Ποίημα ἀνέκδοτον τοῦ Μαρίνου Φαλιέρη, ἔνθ' ἄν.

ὁ Λεγκράν¹, ὁ Κρουμπάχερ², ὁ Scrinzi³ κ.ἀ., σύγκειται ἐκ 340 στίχων δεκαπεντασυλλάβων ἀνομοιοκαταλήκτων, σφάζεται δὲ εἰς τρία χειρόγραφα, ἤτοι α) χειρόγραφον τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Νεαπόλεως (III. B. 27)⁴, β) χειρόγραφον τῆς Ἀμβροσιανῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Μιλάνου (Y 89 sup.)⁵ καὶ γ) χειρόγραφον τῆς Λαυρεντιανῆς Βιβλιοθήκης τῆς Φλωρεντίας (Ashburnh. 1549)⁶.

Καὶ τὰ τρία χειρόγραφα διετηρήθησαν ἐν καλῇ καταστάσει, γέμουσιν ὅμως ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων, εἷς τινα δὲ σημεῖα τὸ κείμενον ἔχει ἀλλοιωθῆ μέτροι τοιοῦτου σημείου, ὥστε νὰ καθίσταται λιαν δυσχερὴς ἢ κατανόησις αὐτοῦ. Μεταξὺ τῶν τριῶν παραλλαγῶν ὑπάρχουσι καὶ αἰσθηταὶ διαφοραὶ γλωσσικῆς καὶ γραμματικῆς φύσεως, ὀφειλόμενα κατὰ μέγα μέρος εἰς τοὺς ἀντιγραφεῖς, οἵτινες, ἀντιγράφοντες ἢ καὶ γράφοντες ἀπὸ μνήμης τὸ στιχοῦργημα, παρέφθειραν τὸ ἀρχικὸν κείμενον. Ἄλλαι διαφοραὶ ὀφείλονται εἰς τὴν μετάθεσιν στίχων ἢ λέξεων ὡς καὶ τὴν χρησιμοποίησιν διαφορῶν συνωνύμων⁷.

Μᾶλλον ἀξιοσημεῖος ὅμως εἶναι ἡ διάφορος ἔκτασις τῶν τριῶν παραλλαγῶν. Οὕτω τὸ Νεαπολιτικὸν κείμενον σύγκειται ἐκ στίχων 340· οὐδένα δὲ τίτλον φέρει οὔτε καὶ ἐνδειξίν τινα περὶ τοῦ συγγραφέως. Τὸ χειρόγραφον τῆς Ἀμβροσιανῆς Βιβλιοθήκης σύγκειται ἐκ στίχων 280, διότι, πλὴν ἄλλων ἐπουσιωδῶν διαφορῶν, ἐλλείπουσιν οἱ στίχοι 109-130, τοὺς ὁποίους πιθανώτατα ὁ ἀντιγραφεὺς ἐξ ἀβλεψίας παρέλιπε, καὶ καταλήγει εἰς τὸν στίχ. 306, μεθ' ὃν ἀκολουθεῖ τὸ δίστιχον :

*ὡς ἐδεπὰ ἐτελειώθηκεν ἡ ρίμα τοῦ Φαλιέρου
τ' ἀφέντη, τοῦ μισέρ Μαροῦ, τοῦ παλαιοῦ τοῦ γέρου,*

ἐκ τοῦ ὁποίου πληροφοροῦμεθα τὴν πατρότητα τοῦ στιχοῦργήματος. Τὸ χειρόγραφον τῆς Φλωρεντιανῆς Βιβλιοθήκης, τέλος, σύγκειται ἐκ στίχων 302,

1. É m. Legrand, Bibliothèque grecque vulgaire, II, Introduction, σελ. LXII.

2. Κ ρ ο υ μ β ά χ ε ρ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, ἐνθ' ἀν., τόμ. Γ', σελ. 72 ἐπ.

3. Angelo Scrinzi, Poesie inedite di Marino Falieri, ἐνθ' ἀν.

4. Διὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ κώδικος βλ. Σ π. Λ ά μ π ρ ο υ, Ἀχιλλεΐς, Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμ. ΙΕ', 1921, σελ. 368 ἐπ.

5. Διὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ κώδικος βλ. É m. Legrand, Bibliothèque grecque vulgaire, II, Introduction, σελ. LIX - LXIV.

6. Διὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ κώδικος βλ. E. Rostagno e N. Festa, Indice dei codici greci Laurenziani non compresi nel catalogo del Bandini, Studi italiani di Filologia classica, τόμ. Γ', Firenze 1893, σελ. 129-211. Τὸν κώδικα ὑπέδειξε πρῶτος ὁ Lundström, ἐνθ' ἀν., σελ. 135. Βλ. καὶ M. Manousakas, La littérature crétoise à l'époque vénitienne, ἐνθ' ἀν.

7. Γ. Θ. Ζ ὄ ρ α, Ὁ ποιητὴς Μαρίνος Φαλιέρος, ἐνθ' ἀν., σελ. 31 καὶ 417.

καθότι ἔλλείπουν οἱ στίχοι 75-76 καὶ 201-202, λήγει δὲ καὶ τοῦτο, ὡς καὶ τὸ χειρόγραφον τῆς Ἀμβροσιανῆς Βιβλιοθήκης, εἰς τὸν στίχον 306. Τοῦ κειμένου προτάσσεται ὁ τίτλος « *Παρηγορία πεμφθεῖσα παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος κ̅θρ Μαρίνου τοῦ Φαλιέρου πρὸς τινὰ ἄρχον Βενεδίκτον Ταπόλην*¹ *ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ* »², ἐξ οὗ πληροφοροῦμεθα τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ἀλλὰ καὶ τὴν ιδιότητα τοῦ πρὸς ὃν τὸ ποίημα ἀπευθύνεται, εὐγενῆ δηλονότι τινὰ τῆς νήσου Κρήτης Βενεδίκτον Ταπόλην ὀνομαζόμενον³.

Ἐκ τῶν τριῶν παραλλαγῶν ἔχομεν ἤδη ἐκδώσει τὰς δύο, ἦτοι τὰς τῶν χειρογράφων τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Μιλάνου, νῦν δὲ προβαίνομεν εἰς τὴν ἔκδοσιν καὶ τῆς τοῦ χειρογράφου τῆς Φλωρεντίας (codex Ashburnh. 1549, f. 22r-28v).

---

1. Τὸ χειρόγραφον γράφει « ἄρχων Βενεδίκτων Ταπολι »· τὸ ὄνομα δὲ τοῦ παραλήπτου ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐν στίχῳ 125: « Ἀδέλφι, Μπενεδότο μου, διῶξε ἀπὸ σέ τὴν θλίψιν ». Περὶ τούτου εὐρύτερος λόγος γενήσεται ἀλλαχοῦ.

2. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς σελίδος διὰ μεταγενεστέρως χειρὸς προσετέθησαν αἱ λέξεις « *Epistola Marini Fallerii* ».

3. Λεπτομερεστέραν ἀντιβολὴν μεταξὺ τῶν τριῶν χειρογράφων θὰ ἐπιχειρήσωμεν κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ὅλου ἔργου τοῦ Φαλιέρου.

φ. 22r *Παρηγορία πεμφθεῖσα παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου
ἄρχοντος κῦρ Μαρίνου τοῦ Φαλιέρου πρὸς τινα
ἄρχον Βενεδίκτον Ταπόλη ἐν τῇ νήσῳ Κρήτη.*

- Ἄγαπημένε μου ἀδελφέ, γλυκύτατό μου ταῖρι,
εὐρίσκω, ἀπῆν σ' ἐπλήγωσε τῆς θλίψης τὸ μαχαίρι,
καὶ ἀπῆν τῆς τύχης ὁ τροχὸς ἤρρισε νὰ συγέρῃ,
καὶ ἀπὸ τὰ σ' ἔδωκεν, γοργόν, μὲ πλεὰ σπουδὴ νὰ παίρῃ,
5 ἐπιθυμιὰ δυὸ πράματα νὰ σοῦ χρεωστῆ ἡ φιλιὰ μου :
τοιαύτην θλίψιν τοῦ ἀδελφοῦ νὰ συμποῆ ἡ καρδιά μου,
καὶ τῇ ζημιὰ, τῇ σ' ἔδωκεν ἡ τύχης, νὰ λυποῦμαι,
ἀπῆν τῆς γῆς τὰ βιοτικά ἐδόθη ν' ἀγαποῦμε·
καὶ ἀπὸ τὸ χρέος πληρῶνεται, καλὰ καὶ χωρισμένα
10 νὰ 'ν' τὰ κορμιὰ τῶν δυὸ ἀδελφῶν τὰ πολυαγαπημένα.
Κάλλιον τὸ χρέος περιττοπλεὸν μὲ σφίγγει τῆς φιλιᾶς σου,
νὰ θέλω νὰ παρηγοῶ, ποθῶντας τὴν ὑγεία σου·
κ' ἐτοῦτο ἔχει ὁ νοῦς μου πλεὰ μ' ὄρεξι νὰ ξεδράμῃ,
νὰ πῆ μὲ λόγο δὲν μπορεῖ ἴδιον ἐδὰ νὰ κάμῃ.
15 Λοιπὸν ἐβάλλῃν πρὸς ἐσέ, τὸν ποθητόν μου φίλο,
μὲ τῆς γραφῆς τὸ πρόσωπον προθυμερῶς νὰ στείλω
ἐκεῖνη τὴν παρηγοριά, τὴν ἔχει χρειά νὰ πιάνῃ
ὁπῶχει νὰ κακοπαθῆ καὶ πεθυμᾷ νὰ γιάνῃ·
φ. 22v ἀπῆν τοῦ νοῦ σου ἡ διαφορὰ δὲν ἔχω νὰ 'ν' λειωμένη,
20 μέσα 'ς ἐμᾶς καὶ ὄχι 'ς τὰ ζᾶ, ὁποῦ ἔναι διαθεμένη.
Τοῦ ἀνθρώπου ὁ νοῦς, καὶ ὄχι ἄλλον ζοῦ, βαστᾷ τὸ φυσικὸ του
νὰ διαμετρᾷ τὰ πράματα μὲ τὸ λογαριασμὸ του.
Καὶ μετ' αὐτὸν τὸν χωρισμὸν ἔλαβεν ἡ ψυχὴ μας
νὰ δύνεται νὰ κυβερνᾷ μὲ τάξιν τὸ κορμί μας·
25 καὶ μὲ τὴν ξεδρομὴν αὐτὴν μποροῦν καὶ μολογοῦσι
μέσα τους τὸ κορμί καὶ ὁ νοῦς τὴν φύσι νὰ κρατοῦσι·
καὶ αὐτεῖν' ὅπ' ἀγαπᾷ δεξιὰ κρατεῖ ν' ἀναβολεύγῃ,
ἡ ἀριστερὰ πάντα ζητᾷ τὰ κάτω νὰ στρατεύγῃ.
Ἄν ἔν' κ' ἐβάλλαν ὀρδινιὰ τὸ λοιπονὶς οἱ τρόποι,
30 δὲν πρέπει ὡσπερ τὰ κτήματα νὰ ζοῦσιν οἱ ἀνθρώποι.

9 αὐτό : αὐτὸν cod. 12 ὑγεία : ἡγιᾶν cod. 13 κ' ἐτοῦτο : καὶ τοῦτον cod.
14 μπορεῖ : πορῆ cod. 15 ἐβάλλῃν : ἐβαλθι cod. φίλο : φίλων cod. 21 φυσικό :
φυσικόν cod. 24 κυβερνᾷ : κιεβερνᾷ cod. 25 μποροῦν : ποροῦν cod. μολογοῦσι : μο-
λογοῦσιν cod. 26 τὴν : τον cod.

- "Ασκημον ἔν' καὶ ἄπρεπο νὰ ζιγανεύωμέστα
μετὰ τοῦ θελημάτου μας νὰ μὴ γνωρίζωμέστα·
διατ' εἴμεστεν ἐγνώριστοι καὶ τὸ διατὶ νὰ ῥθοῦμε,
καὶ μὲ τὰ τέλη τὲς ἀρχές, τὲς μέσες νὰ κρατοῦμε.
- 35 Δὲν ξεύρεις πὼς ἡ φύσι μας θνητῶν ἐπῆρεν κρίσι
καὶ δὲν ἔν' πλέο μπορούμενον ἐδῶ νὰ τὴν ἀφήσῃ;
καί, ὡστα ποὺ ζοῦμε, μετὰ μᾶς τὸν θάνατον βασιτοῦμε,
καὶ τόσο ῥ' ν' ἀποθάνωμε εἰς ὅσον ἔν' νὰ ζοῦμε;
Φίλε, τὴν κοσμικὴν ζωὴν, ἐγὼ καθὼς ξεικάζω,
- 40 σιγὸν - σιγὸν καὶ ἀπόκρυφον θάνατον τήνε κραζῶ.
φ. 23r Λοιπὸν αὐτοῦνο τ' ἄχαρο καὶ τ' ἀσφαλιτο ταξίδι
δὲν πρέπει τόσα δυνατὰ ἄθλητα νὰ μᾶς δίδῃ,
τόσον καημὸν πρικότατον, πόνον καὶ ραθυμία,
διατὶ δὲν ἔχον γλυτωμόν, οὐδὲ γιατρεῖα καμμία.
- 45 Καί, ἂν ἔν' καὶ βλάπτωμεν κ' ἐμᾶς κ' ἐκείνους δὲν φελοῦμε,
δὲν ἔν' μεγάλη μας λωλιὰ νὰ θὲ ν' ἀγανακτοῦμε;
Καὶ τὸ λοιπὸν πρὸς τὸν γιατροῦν τῆς σωφροναῖας μας δρόμε,
καὶ ὡς φρόνιμος τὰ πάθη σου συγκεραστὰ τὰ κάμε.
- *Ω φίλε μου γλυκύτατε, δὲ γνώθεις πᾶσα ἡμέρα
50 μὲ πόσες ἄλλαξες περνοῦ τὴν κοσμικὴ ἐσπέρα;
Τίς δυνατός, τίς φρόνιμος, τίς πλούσιος δὲν ἐντύθη
τούτην τὴν κοσμικὴν ζωὴν, καὶ τίς δὲν τὴν ἐγδύθη,
ἔστοντας νὰ φορτώνεται τὲς λυπηριῆς τοῦ κράτου,
φίλε μου, τὸ τρεμάμενον ἐνδυμα τοῦ θανάτου;
- 55 Τῆς σάρκας ἔναι τὸ λοιπὸν ἴδιον τῆς ν' ἀποθαίνῃ,
καὶ νὰ στραφῇ ῥ' τὰ ἴδια τῆς, κ' ἐκεῖ νὰ περιμένῃ
καὶ ὡς κορνιακτὸς νὰ γίνεταί, ὡστου ποὺ νὰ ῥθῃ ἡ κρίσι,
ν' ἀναστηθῇ μὲ νέαν ζωὴν, μᾶλλον καὶ μὲ ἄλλη φύσι.
Φίλε, τὸν πρῶτον θάνατον, καθεὶς ὀπῶχει γνῶσι,
60 δὲν τοῦ τυχαίνει νὰ πογῆ μὲ ραθυμία τόση.
- Γεφύριν ἔν' καὶ ποταμὸς γοργοπεραματάρης,
καὶ σύνορον σιμώτερον, καὶ ἄλλης λογιῆς καὶ χάρης·
φ. 23v διαπὰς μὲ θάνατον καλόν, ὀπῶχει νὰ μισσέψη
κ' ἔχει νὰ πὰ πρὸς τὸν Θεὸν τὴν χάρι νὰ πληθέψη·
65 πρέπει λοιπὸν καὶ πασαεὶς νὰ γιαινή τὴν πικριά του,

33 διατ' εἴμεστεν : δῖαιτειμεσιῖν cod. διατὶ : δῖατὸ cod. 36 τὴν : τὸν cod.
40 τήνε : τὸνέ cod. 45 ἂν ἔν' καὶ βλάπτωμεν : ἀνὲνκαυλάφτωμεν cod. 50 τὴν : τὴ cod.
51 τίς δυνατός, τίς φρόνιμος, τίς πλούσιος : τοὺς δυνατοὺς τοὺς φροῖνίμους τοὺς πλού-
σιους cod. 58 μᾶλλον : ψάλων cod. 63 μισσέψη : μῖσεσσοι cod. 65 πικριά : ποι-
κρίαν cod.

- γοργόν και ἀφνίδιον γνώθοντα πῶς ἔν' τὸ πέραμά του.
M' ἀπῆτις διάβωμεν αὐτὸ τῆς Τρίχας τὸ γεφύρι,
 διατὶ δὲν ἔχει πλεὰ καιρὸν και τρόπο νὰ γιαγείρη,
 τότες τυχαίνει πασαεῖς μὲ δίκαιο νὰ φοβᾶται,
 70 ὄντε αὐτὸς μὲ τὴν φωνὴν εἰτούτην δὲν φελάται.
 Ἄδέλφι, γνώθω τὰ πονεῖς, και πρὸς τὴ θέλησί σου,
 κρῖνω κ' ἐγίνε σου ἐχθρὸς και χάρος τὸ κορμί σου
 και θαρρετὰ θαυμάζομαι εἰς τὴν καλήν σου γνώσι,
 νὰ παίρνης δίχως διάφορον κατηγορίαν τόση.
 75 Ζητᾶς νὰ ζῆς, και τ' ἀγαπᾶς πάσχεις νὰ θανατώσης,
 και ποῖον γυρεύεις ἄμμ' ἔσεν νὰ θέλῃς νὰ κομπώσης ;
 Ὅϊμένα, φίλε μου καλέ, πῶς ἔν' καλὸ νὰ ζοῦμε
 κατὰ τὴν ἄγια ὀρδινιά αὐτὴν ὁποῦ κρατοῦμε
 τοῦτο νὰ κλαῖς και νὰ πονῆς και νὰ πικρολογᾶσαι,
 80 νὰ χαίρῃσαι, ν' ἀγάλλῃσαι και νὰ μοιρολογᾶσαι
 νὰ ὀργίζῃσαι και ν' ἀγαπᾶς, νὰ δίδῃς και νὰ παίρνης,
 και νὰ φτυχίζῃς, ν' ἀστοχῆς, μὲ δοκιμὴ νὰ γέρνης.
 Ὅλα των τοῦτα, φίλε μου, βαστοῦσι τοὺς καιροὺς τους
 και ὄλα μὲ μέτρος γνωστικὸ βαστοῦσι τοὺς βιασμούς τους.
 84 Ὅλα τῆς γνώσης τὰ σκολεῖα καθάρια τ' ἀρμηγεύει,
 και ὀπῶχει ἀστένεια και πονεῖ, λοιπὸν ἄς τὴ γιατρεύῃ.
 Ὡ φίλε μου, καθὼς θωρεῖς, και ποιά παρηγορία,
 και ποιά θεράπειαν ἄδολη, χαρὰ κ' ἐλευθερία,
 κ' ἔστοντας νὰ ν' προσωρινὴ και μὲ πικρία τόση,
 90 δύνεται ὁ κόσμος ὁ φτωχὸς εἰτοῦτο νὰ μᾶς δώση ;
 Δὲν γνώθεις πῶς δὲν ἔχομεν πρᾶμαν ἐδῶ κανένα
 δικό μας, οὐδὲν θαρρετὸν τινάν, ἄμμ' ὄλα ξένα ;
 Ἐένοι κ' ἐμεῖς πῶς εἴμεστε δὲ γνώθεις και διαβάτες
 και παραδέρομεν ἐδῶ ὅς τῆς ξενιτειᾶς τίς στράτες ;
 95 Καί, ἂν ἔν' και ἐδόθη μετ' αὐτὰ ὄλα νὰ πολεμοῦμε,
 ἐδῶ ὅς τὴν κοσμικὴ ζωὴ, διὰ νὰ βαστακτοῦμε,
 πρέπει μὲ τ' ἄρματα τοῦ νοῦ ὄλοι νὰ παντικτοῦμε
 ἄλλως καλὸν ἐδῶ και ἄλλοῦ τινὰ μηδὲν θαρροῦμε.
 Δεβὲ ὅς ἐμᾶς τοὺς δίγνωμους κ' ἐκεῖνα τὰ ποθοῦμε,

66 πέραμα : περαπεραμά cod. 72 τὸ κορμί : τοῦ κορμοῦ cod. 75 ζητᾶς : τη-
 τὰς cod. 79 τοῦτο : ποῦτο cod. πονῆς : πικρωπονῆς cod. 80 νὰ χαίρῃσαι : ἵνα
 χαίρῃσαι cod. 82 post φτυχίζῃς delevi και 83 τοὺς καιροὺς : τοὺς βίᾳσμούς cod.
 85 ὄλα : ἄλα cod. καθάρια : καθαρὰ cod. 87 ante φίλε add. ὦ 93 ξένοι : δένοι
 cod. 95 πολεμοῦμε : πολεμοῦμεν cod. 99 λεβέ : λέε cod.

- 100 ὄλα καὶ πλέο τοὺς οὐρανοὺς, τὰ κάλλια νὰ ζητοῦμε.
 Τὰ μάτια μᾶς ἐχάρισεν ὁ Θεὸς νὰ συντηροῦμε,
 τῆς παραδείσου τὴν ὁδὸν ὅλοι μας νὰ κρατοῦμε.
 Καὶ αὐτὰ, τὰ δὲν μποροῦν καμμιά νὰ δώσουσι εὐρήνη,
 θέλομεν καὶ γυρεύομε μὲ τόση σπουδοσύνη·
- 105 καὶ ὁπῶχει νὰ μᾶς θαραπῆ νὰ τὴν παραθεσμοῦμεν,
 σὰ νὰ μηδὲν ἐγνώθαμε ἐκεῖνα τὰ χρωστοῦμεν;
- φ. 24v Δὲν βλέπεις, φίλε, τὸν καιρὸν, τὸ πῶς οὐδὲν ἀφίνει
 στέρعون τινα νὰ στέκεται, μὰ ᾽δῶ κ' ἐκεῖ τὸ κλίνει,
 καὶ οἱ χρόνοι πῶς μᾶς φεύγουσι καὶ πῶς κλοῦ κ' ὑπάσι,
- 110 καὶ πᾶσα μέρα δὲ θωρεῖς τὸν κόσμον πῶς ἀλλάσσει;
 Κατάλαβε τὰ φυσικὰ καὶ τὰ σαλέματά του,
 νὰ δῆς τὲς σποῦδες τοῦ καιροῦ, ἐδῶ ᾽ς τὸν κόσμο κάτου·
 τὸ πῶς τ' ἀνακατώνουσιν, πῶς τ' ἀναγέρνου ὄλα
 καὶ πῶς τὰ μεταλλάσσουν διαπὰς ἐμᾶς ἀπ' ὄλα.
- 115 ᾽Ω κόσμε, κόσμε δολερέ, προσερινὲ καὶ κλέφτη,
 τίς ἀνθρωπος σ' ἀκλούθησε καὶ δὲν ἀζιγανεύτη;
 ᾽Οτι γιὰ μέγα καὶ πολλὰ θαύμασμα ἔστοντά σου,
 οὔτε τινὰς γλυτώνεται ἐκ τὰ μπερδέματά σου.
 ᾽Ολους γελᾶς καὶ παίζεις τους μὲ τὰ πλανέματά σου,
- 120 καὶ ὁπῶχει γνῶσι ἄς βλέπεται τὸ πῶς νὰ ζῆ μετὰ σου.
 ᾽Εχεις τὸν κόσμον τὸ λοιπὸν καθάρια νὰ ξεικάζης,
 καὶ μετ' αὐτὰ τὰ πάθη σου μὲ γνῶσι νὰ ᾽ρδιιάζης.
 ᾽Ελα καὶ ἄς εἶσαι μὲ τὸν Θεόν, δι' αὐτείνους νὰ λυπᾶσαι,
 ἴτις καὶ ἴδιον φθαίσιμον καὶ καταδίκη νὰ ᾽σαι.
- 125 ᾽Αδέλφι, Μπενεδότο μου, διῶξε ἀπὸ σὲ τὴν θλίψη,
 διατὶ ἔχει στράτα πασαεῖς καθάρια καὶ μὴ λείψη
 πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὸ ᾽στερον κατὰ τὴν ὁρδινία
 τὴν ἄγιαν τὴν ἐλάβασιν μὲ καθαρὰν καρδίαν.
- φ. 25r Πόσοι ἐγλυκοκοιμήθησαν δίχως ψυχῆς ζημία;
 130 κ' ἐτοῦτο ἔναι τὸ καλὸν καὶ ἡ κληρονομία,
 τὴν πεθυμοῦν καὶ ἀναζητοῦν οἱ γνῶσες τῶν ἀνθρώπων,
 διὰ νὰ βγοῦ, νὰ λυτρωθοῦ ἀπὸ τῆς γῆς τὸν κόπον.
 Τὰ τέκνα σου καὶ ἡ μήτηρ σου, τὰ ᾽χες διὰ συνοδείά σου,
 ἂν ἔν' κ' ἐχωριστήκα σου ἀπὸ τῆ συντροφιᾶ σου,

100 οὐρανοὺς : οὐρανοὺς cod. κάλλια : κάλα cod. ζητοῦμε : ζητούμεν cod.
 103 μποροῦν : ποροῦν cod. 107 φίλε, τὸν καιρὸν : τὸν καιρὸν φύλε cod. 111 καὶ :
 κα cod. 112 τὸν : τὸ cod. 115 κλέφτη : κλέπιη cod. 123 ἔλα καὶ ἄς εἶσαι : ἄλα
 καὶ ἄσαι cod. 125 σέ : σο cod. 130 καλόν : κακόν cod. 134 συντροφιᾶ : συτρο-
 φοία cod.

- 135 καί, ἄν ἔν' καὶ ἀπὸ τὴν ὄρεξιν ἐλείψαν τῆς ψυχῆς σου,
εὐρῆκαν κάλλια συντροφιά παρὰ τὴν ἐδική σου.
Ποιά πλούτη καὶ ποῖες τιμές, καὶ ποιά χαρὰ κ' εἰρήνη
τῶν εἴχες δώσει νὰ σιαστοῦν μὲ τὴν ζωὴν ἐκεῖνοι ;
Δὲν ἔχουσι κρίσι καμμιά μὲ δίχως τὰ φθαρομένα,
140 μὲ τὰ φθαρά, τὰ στερεά, μὲ τὰ κινδυνεμένα,
καὶ τ' ἄχαρα τὰ κοσμικά, μὲ τὲς ἀγαλλοσύνες
τοῦ παραδείσου οἱ ἠδονές, οἱ θεϊκὲς ἀκτίνες.
Ἡ φαμελιά σου τὴν νεκρὰν σάρκα ἐξεφορωτόθη,
καὶ ἀπὸ τοῦ κόσμου τὴν σκλαβιὰν ἔφυγε κ' ἐγλυτώθη.
145 Τῆς σάρκας καὶ τοῦ πονηροῦ ἐγλύτωσε τὴν πλάνη,
καὶ οὐκ ἔχει πλεὰ νὰ φοβηθῆ κανεὶς του ν' ἀποθάνη.
Κ' ἐμεῖς, ὅπ' ἀπομείναμεν, πλεὸν σιδοιλόνομέστα
κ' εἰς ὅσον ζοῦμε πλεὸν καιρὸν πλεὸ κομπώνομέστα.
Καὶ τὸ λοιπὸν ὁ θάνατος τότε φιλεῖ καὶ χροῖζει,
150 ὅντιν ὁ κάλλιος τοὺς καιροὺς μᾶς τὸν ἀποχωροῖζει.
φ. 25ν Λοιπόν, ἀδελφι μου, ἄν πονῆς, σὰ δείχνει, τὸ καλὸν τοὺς,
δὲν ἔν' σημάδι τῶν φιλῶν, οὐδὲ τῶν ἐδικῶν τοὺς.
Ἡ θλίψις φέρνει λύπησι καὶ ὁ πόνος ἀχαρία,
μὰ ὅς τῆ χαρὰ δὲν ἔν' λωλιά νὰ ἔχη κανεὶς πικρία ;
155 Τὰ κλάματα καὶ ἡ συντριβή, οἱ πόνοι καὶ πικριές
πρέπουσι ὅς τὰ ἁμαρτήματα ὡσὰν γλυκειὲς γιαιτρεῖτες,
ἴτις καὶ αὐτεῖνοι δίδουσι ποτὲ χαρὰν καὶ κόπον,
ὡσπερ τὸ πῦρ, ὅπου φελαῖ καὶ βλάπτει κατὰ τόπον.
Ἡ φίλε μου γλυκύτατε, τὰ πράματα τοῦ κόσμου,
160 ὅσον πλεὸν τὰ μελετῶ, ξενίζομαι ἀτός μου
καὶ τότε κλαίγω καὶ πονῶ, μανίζω καὶ ῥηνεύω,
καὶ μ' ὄ,τι τρόπον πολεμῶν πάσχω νὰ τὰ γιαιτρεύω.
Καὶ πασαεῖς, ὅπου ἀγαπᾷ νὰ γιαινή τὴν ζωὴν του,
ἄς διώχνη τὰ πικραίνεται ἀπὸ τὴν θύμησιν του,
165 καὶ τὰ πονεῖ μὲ ζᾶχαρι καὶ τὲς πικριές μὲ μέλι,
καὶ τὴν πικριάν του μὲ χαρὰ συγκερωστὴ ἄς θέλη.
Καὶ ὄχι νὰ πέφτη, ὡσπερ τυφλός, ὄρες ἐδῶ κ' ἐκεῖθες
καὶ νὰ γελᾶται μὲ γυαλὶ κομμάτι ὡσὰν σπίνθες.
Ἡ φίλε, πρὶ φαρμακωθῆς μὲ τῆς πικριᾶς τὴ ζάλη,

137 καὶ ποῖες : οἰσε ποίαις cod. 143 τὴν νεκρὰν : τὸν νεκρὸν cod. 148 κ' εἰς ὅσον : κοισῶζον cod. κομπώνομέστα : κομπονομέστα cod. 151 ἄν : να cod. τοὺς : τος cod. 154 ἔν' : ἐναί cod. 156 πρέπουσι : πρέπον-σοι cod. 158 τόπον : τόπω cod. 164 διώχνη : δήχνη cod. 168 post γελᾶται add. μὲ σπίνθες : Manoussakas proposuit correctionem Σκύνθες 169 ante φαρμακωθῆς deleui νὰ

- 170 μὴ χάσης τούτην τὴν ζωὴν καὶ στερεωτῆς τὴν ἄλλη·
παῦσε γοργὸ τὴν θλίψιν σου καὶ σβῆσε τὴν ἰστιά σου,
διὰ πράματα καὶ διὰ δικούς μὴ χάνης τὴν ὑγεία σου.
- φ. 26r Γυνὴ καὶ τέκνα σὸδωκεν ὁ Θεὸς διὰ χάριτά του,
καί, ὄντε τοῦ ἐφάνη, τὰ ἔσχε εἰς τὴν κληρονομία του.
- 175 Καὶ πράματα σοῦ ἐχάρισε, ὥστε πὸν νὰ τ' ἀρέσῃ,
κ' ἐφάνη του κ' ἐπῆρε τα, μὲ δίχως νὰ τοῦ φταῖσι.
Καὶ ἂν ἔχῃς καὶ καλὸν τινα ἀκόμη ἀπομονάρι,
καὶ αὐτόν, ὄντε τοῦ φαίνεται, πάλι νὰ τόνε πάρῃ.
Ὅλους γυμνοὺς μᾶς ἔκαμεν, καθολικοὶ γιὰ νὰ ἔμεν,
τέτοιαν ἀρχὴ καὶ δλόγυμοι πάλι ἔς τὴν γῆ νὰ πάμεν.
- 180 Ὅλα εἶναι πάντα καὶ παντοῦ τὰ πράματα δικὰ του,
μόνον ὁ τρόπος ὁ κακὸς δὲν συμφωνεῖ μετὰ του.
Ἐπόση ἀνεγνωριμιὰ καὶ λίγη χρῆσι ἔχουν,
ὅπου διακρένου καὶ λαλοῦ αὐτὰ, τὰ δὲν κατέχουν.
- 185 Ἀδέλφι μου, καθὼς νοῆς, οὐκ ἔχει νὰ λανθάνῃ,
καὶ ἂν ἔν' καὶ κρίσιν δίχως του πρᾶμα τινὰ δὲν πιάνῃ.
Καὶ ἂν εἶναι δίκαιος καὶ ἀγαθός, δίχως ἀριφθοσύνη,
καὶ ἂν ἀγαπᾷ νὰ συμπαθῇ καὶ νὰ ἔχη ἐλεημοσύνη,
καὶ νὰ ἔχη πᾶσα ἔπιβουλον καὶ ἄδικον ἔς τὴν ὀργὴν του,
190 [καὶ ποῖαν ἄλλην κρίσιν θὲς παρὰ τὴν ἐδικὴν του;]
Σώπα καὶ ὡς εἶσαι φρόνιμος καὶ συνταπεινωμένος,
καὶ ἄφησ' τὸν κόσμον νὰ περνᾷ σὸν εἶναι μαθημένος.
Ἀδέλφι, ἔς τὲς ἡμέρες μου, λίγες καλὰ καὶ νὰ ἔνι,
194 ἤκουσα κ' εἶδα πράγματα, τὰ δὲν καταλαμβάνει
φ. 26v καταλεπτά, διὰ νὰ ἔν' κρυφά, ἢ γνώσις τῶν ἀνθρώπων,
καὶ αὐτὸ δὲν ἔν' παρὰξενο ἔς τὸν κοσμικὸν τὸν τρόπον.
Εἶδα πτωχὸν κ' ἐπλούτηνε καὶ πλούσιο νὰ πτωχάνῃ,
κ' εἶδα γερόν καὶ ἐρρώστησεν, καὶ ἔδα ἀστενὴ νὰ γιάνῃ,
καὶ ἀφέντες κ' ἐμικράνασι, κ' ἐπέσαν βασιλιάδες,
200 εἶδα μικροὺς καὶ ἀνέβησαν κ' ἐγίνησαν ρηγάδες.
Χῶρες μεγάλες, ἔμορφες καὶ κάστρα χαλασμένα,
ὄρη καὶ κάμποι καὶ βουνὰ καὶ δάση ἀναστεμένα·
ξένους ἀπὸ τὰ σπῆτια τους καὶ ἀπὸ τὰ γονικά τους,
καὶ ἀλλότριοι καὶ κακοθελεῖς νὰ ἔχου τὰ πράματά τους.

171 γοργό : γάρ cod. ἰστιά : ἡστοιᾶν cod. 174 τὰ : τὰν cod. κληρονομία : κληρονομιᾶν cod. 182 μετὰ : ματὰ cod. 183 ἀνεγνωριμιὰ : ἀνεγνωριμία μια cod. 184 κατέχουν : κατέχου cod. 185 καθὼς : καθῶ cod. 186 πρᾶμα : πράματα cod. δὲν : δὲ cod. 190 versum omissum add. secundum codicem Ambrosianum Y, 89 sup. 197 πτωχάνῃ : πτωχέινῃ cod. 202 δάση : διάσοι cod.

- 205 Ὅρα μὲ φήμην, καὶ καιρὸν μὲ ἀτιμία μεγάλη,
 σήμερον ἓνα φρόνιμον καὶ δίχως νοῦν εἰς ἄλλη·
 καὶ μὲ τὰ μέλη του σωστόν ἓνα, καὶ εἰς λίγην ὥρα
 λειψόν, μὲ τρόπους ποίκιλους καὶ διχωστὰ ἐγνώρα.
 Ὅραν ὡς ἅγιον σήμερον, καὶ αὔριον κατακριμένον,
 210 καὶ ἁμαρτωλὸν εἰς ὥρα μιὰ εἰς τὸ καλὸν δοσμένον·
 καὶ ἓνα νὰ ὀστηκε μετὰ σὲ νὰ γλυκοσυντυχαίγη,
 καὶ εἰς λίγην ὥρα νὰ σοῦ ποῦν κείτεται καὶ ἀποθαίνει.
 Καὶ ὥρα τοὺς ἴδιους ἕδικούς νὰ γνώθῃς διὰ ἐχθρούς σου,
 καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους φίλους σου νὰ κάμῃς γκαρδιακοὺς σου·
 215 καὶ ὥρες τὸν φίλον ἴβουλον, βοηθὸν τὸν ὀργιστόν σου,
 καὶ ἄνθρωπο ἀνιπόλιστο νὰ ἴχῃς διὰ σωστόν σου.
 φ. 27r Καὶ ἄλλοι πολλοὶ κ' ἐγδύθησαν διὰ μιὰ φορὰν ἀντάμα
 τὴν ἀφεντιά καὶ τὴν ζωὴν, τὰ τέκνα καὶ τὸ προῖμα.
 Καὶ ἀναθυμήσου καὶ τὸ νοῦν φέρε νὰ καταλάβῃ
 220 τοῦ Μενελάου τὴν χάλασιν μαζί μὲ τὴν Ἐκάβη.
 Καὶ ἄλλες πολλὲς παρτάξεις ἔς τὴν κοσμικὴν τὴν σφαῖρα,
 τὲς φέρουν τὰ συμβαινικά κ' ἡ τύχῃς πᾶσα ἡμέρα.
 Καί, ἂν ἔν' καὶ βλέπωμεν λοιπὸν τὴν κοσμικὴ τὴν πλάσι
 τὴν πᾶσαν ὥραν καθενὸς τὸ ριζικὸ ν' ἀλλάσῃ,
 225 καὶ μετ' αὐτὸ τὸ μπερδεμα ἀνακατώνομάστε,
 τί κάμνει χρεια πολλὴ χαρὰ καὶ τί νὰ θλίβωμάστε ;
 Ὡ κόσμε λογοχάριτε, καὶ τίς νὰ σὲ κερδίῃ
 τὲς προῖξες σου τὲς ἄχαρες καὶ τὴ σφαλιτή σου φύσι,
 γυρεύοντα νὰ φτειάνεται κατὰ τοῦ νοῦ τὴν κρίσι,
 230 καὶ νὰ μηδὲ σὲ σιχαθῇ καὶ νὰ μηδὲν σ' ἀφήσῃ ;
 Δὲν ἔχει ὁ κόσμος πούβετε ἀναπαημένη στάσι,
 ὅλα μὲ πόνους καὶ πικριὲς πάντα κυλοῦ καὶ πάσι.
 Μόνον ἐβὲ καὶ ὀϊμὲ ἀκούγω νὰ φωνάζουν
 πολλοί, καὶ ἀπ' ἀγανάκτησιν τὸν θάνατο νὰ κράζουν.
 235 Καὶ ἄλλο βοτάνι δὲν θωροῦ πρὸς τὰ καμώματά του,
 παρὰ νὰ παίρῃ τὰ καλὰ ἔτις καὶ τὰ κακά του
 εἰς λίγον πῆφον πασαιῖς, ὥστα νὰ ζῆ μετὰ του,
 ἀλλιῶς πληθένομεν κακοὶ πολὺ τὰ σφάλματά του.

206 σήμερον : ἔνμερον cod. εἰς : εἰ cod. 208 λειψόν : λυπτὸν cod. 212 λίγην : ὀλίγην cod. 214 φίλους σου iteratum in cod. delevi 215 ἴβουλον : πίβουλον cod. ὀργιστόν : ὀρησιτόν cod. 220 Μενελάου : μελάου cod. μαζί : μαζίν cod. 221 σφαῖρα : σφέραν cod. 222 τύχῃς : τόχῃς cod. 225 μπερδεμα : μπαίδεμα cod. 226 θλίβωμάστε : θλίβομέστε cod. 229 φτειάνεται : τιάνεται cod. τὴν : τῆ cod. 231 στάσι : στάσιν cod. 234 κράζουν : κρᾶζου cod. 238 κακοὶ πολὺ : ποιοὶ κάκην cod.

- φ. 27v
240 *Καί, ἃ δὲν σὲ σώνη, εἰς τὸ πονεῖς, ἐτοῦτο τὸ βοτάνι,
ἔπαρ' κ' ἐτοῦτον τὸ ποτὸν καί, ἃ λάχῃ, νὰ σὲ γιάνη·
τὶ νὰ συλλογιάζῃσαι καὶ νὰ ᾄχῃς πάντα ὀμπρός σου
τὸ πῶς ἀπὸ ᾄδειποτα σ' ἔπλασεν ὁ Θεὸς σου.
Καὶ ὄχι πέτρα, οὐδὲ κλαδί, κτήμα, οὐδὲ λιθάρι,
ἀλλ' ἄνθρωπον μὲ ἐξουσιὰν καὶ μὲ μεγάλη χάρι.*
- 245 *Καὶ τόσον πλέα χρωστικεῖς τὸν Θεὸν νὰ εὐχαριστήσῃς,
γερόν ἃ σ' ἔχη καὶ σωστόν, καὶ ὄχι λειψὸ ἢ φύσις.
Καὶ θὲς ἰδεῖ τὸ τί ἔδωκες καὶ τί ᾄναι αὐτὰ τὰ πῆρες,
καί, ὀποῦν χρωστικεῖ μὴδὲν κρατεῖ ποσῶς τὲς ξένες μοῖρες.
Μὰ πέ μου, ἀπότις τοῦ χρωστικεῖς, πῶς τόνε θὲς πληρώσεις,
250 ὄτι δὲν ἔχεις ἴδιον σου πρᾄμα νὰ τοῦ τὸ δώσῃς;
Τὰ πρᾄματα καὶ τὴν ζωὴν, καρδίαν καὶ ψυχὴ σου
καὶ τὰ ᾄχεις σοῦ τὰ ἔδωκεν ὁ Θεὸς διὰ φύλαξί σου.
Δὲν ἔναι μέγαν καὶ πολλὸν χάρισμα διὰ σένα
τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὰ στοιχεῖα νὰ τὰ ᾄχη καμωμένα;
255 καὶ ὁ χρόνος μὲ τοὺς μῆνες του καὶ ἡμέρες καὶ ἔβδομάδες,
ἴτις καὶ μὲ τὲς ζέστες του ὡσὰν καὶ μὲ τὲς κρυάδες,
ὄλα νὰ σοῦ δουλεύουσι καὶ νᾄ' ᾄς τὸ θέλημά σου,
δένδρα καὶ χόρτα καὶ νερὰ δι' ἀποκράτημά σου;
ὡς καὶ τὰ ζὰ τῆς θάλασσας, τῆς γῆς καὶ τῶν ἀέρω
260 καὶ ἀκόμη τοῦτα, μέσα των, ἔχω νὰ σ' ἀναφέρω.
φ. 28r ᾄδον μὲ τὴν διαφώτισιν τοῦ νοῦ νὰ τὰ πιάνῃς,
νὰ βοῆς καὶ μαστορικεῖς πολλὲς καὶ τέχνης νὰ μανθάνῃς,
καὶ νὰ μπορῆς νὰ μελετᾄς τὲς ὀρδινικεῖς τῆς φύσῃς,
καὶ τὸν Θεὸν ἀπὸ κοντὰ ἄν θέλῃς νὰ γνωρίσῃς.*
- 265 *Καὶ ἀπάνω εἰς ὄλα σκόπησε καὶ διὰ παρηγοριά σου
ἔπαρε πῶς ὠρέκτηκεν ὁ Θεὸς τὴν συντροφιά σου,
κ' ἐφόρεσε τὴν σάρκα σου κ' ἐγένηκε ἀδελφός σου,
καὶ ἀγάπησε καὶ παρὰ σὲν πλεότερον τὸ καλό σου,
ἴτις καὶ μὲ τὰ πάθη του ἔβγαλε τὰ δικά σου,
270 καὶ ἔφτιασε μὲ τίς τόσες του χαρὲς τὰ σφάλματά σου.
Καὶ τὸ λοιπὸν εἰντὰ ᾄχομε καὶ ἀνεγνωρίζομέστα,
καὶ ὠγιά τὸ τί νὰ κλαίγωμε καὶ νὰ κακιώνωμέστα,
ᾄς τὰ τόσα τὰ μᾄς ἔδωκε διὰ τὴν πολυευσπλαχιά του*

243 πέτρα : πέτρα cod. 244 post ἐξουσιὰν delevi πολῶν 245 ante εὐχα-
ριστήσῃς delevi τὸν 257 ὄλα : ἄλλα cod. δουλεύουσι : δουλεύση cod. 258 ante καὶ
χόρτα add. δένδρα 260 μέσα : μέσι cod. 262 ante μαστορικεῖς delevi τὲς 263 μπο-
ρῆς : πορῆς cod. 273 τὰ : τὰς cod.

- καὶ τὰ μᾶς ἐθεργέτησε διὰ τῆ φιλανθρωπιά του,
 275 ὡς κρατημένα πράματα χίλιες φορὲς τὴν ὥρα
 μὲ τὰ θυμιάσματα τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς τὰ δῶρα ;
 *Ω, πόσα μᾶς ἐτύχαιεν ὄλοι νὰ φχαριστοῦμε,
 καὶ ὄλα τὰ ἴνάντια, τὰ ἴχομε, νὰ τὰ γλυκοβαστοῦμε !
 Καί, πίστευσε, πᾶσα ἄνθρωπος μέσα ἴς τὴ διάκρισί του,
 280 ὄντε στραφῆ καὶ στοχαστῆ αὐτὸν τὸν λυτρωτῆ του,
 μὲ πόσα πάθη κρέμεται εἰς τὸν σταυρὸν ἅπάνω,
 μὲ δίχως φθαίσιμόν τινα, πρὸς τὰ καταλαμβάνω,
 φ. 28v ἄν εἶχεν ὄλα τὰ κακὰ ἅπάνω ἴς τὸ κορμὶν του,
 ἦθιλε τ' ἀποδέχεται διὰ ψυχοπόνεσίν του·
 285 διατὶ τὰ πάθη καρτεροῦν τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνθρώπου,
 καὶ κάμνου τὴν ἀντιμοιβὴ καλύτερον τοῦ τρόπου.
 Φίλε, διὰ νὰ ἴχης τὸ λοιπὸν πρῶτις τὸν Θεὸν γιατρό σου
 κ' ἐσένα καὶ τὴν ἀρετὴν βοτάνι ἴς τὸ κακό σου,
 ἄς εἶσαι μὲ τὸν Θεὸν καλός, μ' ὄλους καὶ μετὰ σένα,
 290 καὶ μετ' αὐτὸν ἐγίνησαν ὄλα σου γιατρεμένα.
 Καὶ θέλω καὶ τὲς δέησες τοῦτες εἰς τὴν ζωὴ σου
 μίαν ἡμέρα νὰ τὲς λὲς διὰ παρηγόρησί σου.
 *Οτι ὁ Θεὸς μετὰ χαρᾶς ἀκούει, ὁποῦ τὸν κρᾶζου,
 μὲ νοῦν καὶ καθαρὰν καρδιάν ὄντε τότε δοξάζου :
 295 « Κύριε Πλάστη τοῦ οὐρανοῦ, ὦ Θεέ, τῆς γῆς ὁ κτίστης,
 ἐλεημοσύνην πρὸς αὐτὴν τὴν σάρκα τὴν ἐχρίστης !
 *Ω παντοκράτορ ἀγαθέ, τῶν αἰτιῶν αἰτία,
 Ἰησοῦ Χριστέ, υἱὲ Θεοῦ, τοῦ σκότους ἢ φωτία !
 Κύριε ἄναρχε, ἄρχισε γλυκάνης τὴν καρδιά μου
 300 καὶ κίνησε παρηγοριά καὶ δός μου τὴν ὑγεία μου.
 Βοήθησε, πάτερ μου ἀγαθέ, πρὶν φθάσῃ νὰ συγκλίνη
 εἰς χρόνον ἀγανάκτησης καὶ χάσω τὴν κ' ἐκείνη ! »¹.

279 διάκρισι : διὰκρισίν cod. 287 γιατρό : γιάτρον cod. 291 ζωή : ζωὴν cod.
 295 κίστης : κήστη cod. 296 ἐχρίστης : ἐχρίστη cod. 298 σκότους : σκάτος cod.
 300 ὑγεία : ὑγιᾶν cod. Post versum 302 copista addidit Ἄμην Ἄμην Ἄμην —
 Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

1. Πλείονας πληροφορίας περὶ τῆς « Ρίμας παρηγορητικῆς », ὡς καὶ σημειώσεις
 εἰς τὸ κείμενον, βλ. ἐν Γ. Θ. Ζώρα, Ὁ ποιητὴς Μαρῖνος Φαλιέρος, ἔνθ' ἄν., σελ.
 31-34 καὶ 416-435. Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις καὶ γλωσσάριον θὰ περιληφθῶσιν εἰς
 τὴν τελικὴν ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Φαλιέρου.

Ἡ ἀνωτέρω δημοσιευμένη ἀνέκδοτος μέχρι τοῦδε παραλλαγή τῆς « Ρίμας παρηγορητικῆς » ἀποτελεῖ νέαν μαρτυρίαν τῆς εὐρείας διαδόσεως τῶν ποιημάτων τοῦ Φαλιέρου, ὅστις συστηματικῶς φαίνεται ὅτι ἐκαλλιέργησε τὴν ποίησιν, καίτοι δὲν κατώρθωσε ποτὲ νὰ ὑπερβῇ τὴν μετριότητα. Εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν οἱ πλείστοι συγγραφεῖς εἶναι γνωστοὶ ἐξ ἑνὸς μόνον ἢ δύο στιχουργημάτων, ἢ περίπτωσις τοῦ Φαλιέρου ἀποτελεῖ ἀσυνήθη ἐξαίρεσιν, διὸ εἶναι ἄξιος μελέτης, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ Βουτιερίδης, τὰ στιχουργήματα αὐτοῦ ἔχουσι σημασίαν καὶ « ὡς γλωσσικὰ μνημεῖα, καὶ ὡς ὑπενθυμίζοντα μὲ πολλοὺς στίχους τῶν δημοτικῶν τραγουδίων ἢ ὡς μαρτυροῦντα προφανεῖς ἀναλογίας πρὸς ἄλλα σύγχρονά των ποιήματα »¹. Τοιαύτην εὐρύτεραν μελέτην ἐλπίζομεν νὰ φέρωμεν εἰς πέρας ἐν τῷ προσεχῇ μέλλοντι, μετὰ τὴν συγκέντρωσιν καὶ τῶν ἄλλων παραλλαγῶν τῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΖΩΡΑΣ

---

1. Ἡλ. Βουτιερίδης, Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, ἐνθ' ἀν., σελ. 71.